

SKOLVERKETS
ALLMÄNNA RÅD
2005

Allmänna råd och kommentarer

Den individuella utvecklingsplanen

Beställningsadress: Fritzes kundservice, 106 47 Stockholm.
Tel: 08-690 95 76, Fax: 08- 690 95 50, e-post: skolverket@fritzes.se

Beställningsnummer: 05:920
ISSN 1403-4549
ISBN 91-85009-93-8
Fryklunds kommunikation & design
Foto: Clive Stewart, Gallo images
Ljungbergs Tryckeri 2005

Allmänna råd och kommentarer

Den individuella utvecklingsplanen

Innehåll

Förord	7
Inledning	8
Utgångspunkter för den individuella utvecklingsplanen	10
Den individuella utvecklingsplanens syfte	13
Den individuella utvecklingsplanens innehåll.....	14
Den individuella utvecklingsplanen och åtgärdsprogrammet	15
Bilaga: Bestämmelser om offentlighet och sekretess	17

Förord

Följande allmänna råd och kommentarer för arbetet med att upprätta individuella utvecklingsplaner har på regeringens uppdrag utarbetats av Skolverket.

Inledningsvis redovisas i denna skrift vad allmänna råd är och vilka verksamheter som råden gäller samt vilka förordningar de utgår från. De allmänna råden följs av kommentarer. Kommentarererna förtydligar råden och grundar sig på förarbeten till bestämmelserna, forskning och beprövad erfarenhet liksom utredningar och annat relevant material. Under avsnittet om åtgärdsprogram, beskrivs skillnaden mellan den individuella utvecklingsplanen och åtgärdsprogrammet.

Avslutningsvis följer som bilaga en kortare sammanställning av bestämmelserna om offentlighet och sekretess.

Det är Skolverkets förhoppning att materialet ska kunna ligga till grund för diskussioner i skolorna om hur varje elevs utveckling kan följas och stimuleras och att det ska utgöra ett stöd för att utveckla verksamheten.

Per Thullberg
Generaldirektör

Mona Bergman
Undervisningsråd

Inledning

Vad är allmänna råd?

Skolverkets allmänna råd är rekommendationer till stöd för hur skolans författningar (lagar, förordningar och föreskrifter) kan tillämpas. Ett allmänt råd måste utgå från en författning. Det anger hur man kan eller bör handla och syftar till att påverka utvecklingen i en viss riktning och att främja en enhetlig rättstillämpning. Råden bör således följas såvida skolan inte kan visa att den, fastän man handlar på andra sätt, ändå uppfyller kraven i bestämmelserna.

Berörda verksamheter

Dessa allmänna råd om individuella utvecklingsplaner riktar sig till lärare, skolledare och annan personal i grundskolan, den obligatoriska sarskolan, specialskolan och sameskolan. De fristående skolor som fått medgivande att utfärda betyg ska tillämpa bestämmelserna om utvecklingssamtal och individuella utvecklingsplaner. Dessa allmänna råd vänder sig därför också till fristående skolor.

De allmänna råden ska tjäna som vägledning och stöd vid upprättandet av individuella utvecklingsplaner för eleverna. De vänder sig också till skolhuvudmännen, som har det yttersta ansvaret för skolans insatser för att främja varje elevs utveckling i riktning mot de nationella målen.

Bestämmelser om individuella utvecklingsplaner och åtgärdsprogram

Utvecklingssamtal

7 kap. 2 § grundskoleförordningen

Läraren skall fortlöpande informera eleven och elevens vårdnadshavare om elevens skolgång. Minst en gång varje termin skall läraren, eleven och elevens vårdnadshavare samtala om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas (utvecklingssamtal). Vid utvecklingssamtalet skall läraren i en framåtsyftande individuell utvecklingsplan skriftligt sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven skall nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna. Utvecklingsplanen kan även innehålla överenskommelser mellan lärare, elev och vårdnadshavare. Informationen vid utvecklingssamtalet bör grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till målen i läroplanen och kursplanerna.

På begäran av en elevs vårdnadshavare skall läraren som ett komplement till utvecklingssamtalet även lämna annan skriftlig information om elevens skolgång än vad som avses i första stycket.

Uppgifter i utvecklingsplanen och sådan information som avses i andra stycket får inte ha karaktären av betyg.

Utvecklingssamtal skall i vissa fall resultera i ett sådant åtgärdsprogram som avses i 5 kap. 1§.

Motsvarande bestämmelser finns i 7 kap. 1 § särskoleförordningen, 8 kap. 1 § specialskoleförordningen samt 5 kap. 3 § sameskolförordningen.

Åtgärdsprogram

5 kap. 1 § tredje stycket grundskoleförordningen

Om det genom uppgifter från skolans personal, en elev, dennes vårdnadshavare eller på annat sätt har framkommit att eleven behöver särskilda stödåtgärder, skall rektorn se till att ett åtgärdsprogram utarbetas. Eleven och elevens vårdnadshavare skall ges möjlighet att delta vid utarbetandet av programmet.

Motsvarande bestämmelser finns i 5 kap. 1 § särskoleförordningen, 6 kap. 1 § specialskoleförordningen, 5 kap. 3 § sameskolförordningen samt 1 a kap. 5 a § förordningen om fristående skolor.

Utgångspunkter för den individuella utvecklingsplanen

– uppföljning, utvärdering och utvecklingssamtal

ALLMÄNNA RÅD

Skolan ska ha underlag för att kunna informera elev och vårdnadshavare om varje elevs kunskapsmässiga och sociala utveckling.

Elevens lärare bör

- dokumentera elevens utveckling och lärande
- utveckla och använda ett gemensamt och sakligt språk i dokumentationen
- ha gemensamma rutiner och former för dokumentation av elevernas utveckling och lärande
- ge elev och vårdnadshavare möjlighet att förbereda sig inför utvecklingssamtalet
- vid utvecklingssamtalet ge elev och vårdnadshavare information om hur elevens utveckling och lärande förhåller sig till läroplanens och kursplanernas mål
- skapa förutsättningar för att utvecklingssamtalet är ett möte där elev, vårdnadshavare och lärare ses som jämlika parter

Utvecklingssamtalet bör

- vara en dialog mellan lärare, elev och vårdnadshavare om hur elevens fortsatta lärande kan främjas samt vad var och en kan bidra med och ta ansvar för.

KOMMENTARER

Skolans uppgift är att skapa förutsättningar för att alla elever ska utvecklas i riktning mot de nationella målen. Alla elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin utveckling för att de utifrån sina förutsättningar ska kunna nå så långt som möjligt. Varje elevs utveckling och lärande ska stimuleras och stödjas med hjälp av återkommande utvecklingssamtal.

Skolan har ansvar för att alla elever får en individuellt anpassad undervisning och att deras utveckling planeras och följs noga genom hela skoltiden. Det är dock viktigt att betona att individualisering inte är liktydigt med individuellt/enskit arbete. Utveckling och lärande sker i samspel och kommunikation med andra.

Att skriftligt dokumentera är ett stöd i arbetet med att följa upp elevens lärande och bedöma effekterna av vidtagna insatser och eventuellt förändra dem eller sätta in nya. Systematisk individuell dokumentation över elevens lärande kan till exempel vara portfolios, loggböcker, lärarnas egna anteckningar och elevens självvärderingar.

Dokumentationen skapar synlighet och struktur för elever, vårdnadshavare och lärare. Eleven får en tydlig bild av sina framsteg, vilket kan stärka självförtroende och motivation. Vårdnadshavare får information om elevens utveckling i förhållande till skolans mål. Lärare, arbetslag och skolledare får också underlag för planering av sitt fortsatta arbete.

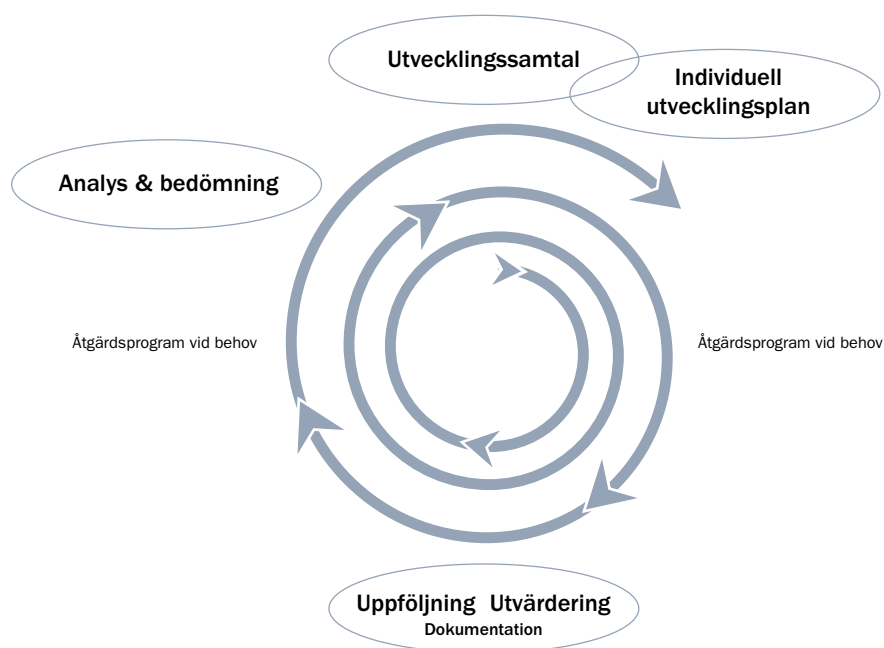
För att kunna ge en allsidig bild av elevens lärande behöver elevens samtliga lärare involveras i utvärderingen och bedömningen av elevens resultat och de insatser som gjorts för att eleven ska nå uppsatta mål. Lärarna har ansvar för att eleven i sitt dagliga arbete får träna sig i att se sitt eget lärande och att kunna beskriva detta och sina kunskaper. Lärarnas sammanfattade iakttagelser och bedömningar utgör underlag för utvecklingssamtalet som i sin tur ligger till grund för den individuella utvecklingsplanen.

Bedömningarna av elevens lärande och resultat ska vara sakliga och grunda sig på dokumentation och analys av var eleven befinner sig i relation till läroplanens och kursplanernas mål, liksom till de delmål som satts vid tidigare utvecklingssamtal. De ska inte innehålla värderingar av elevens personliga egenskaper.

Utvecklingssamtalet ska ge information om och göra elevens utveckling och lärande synligt i relation till såväl läroplanens övergripande mål som mål att uppnå och att sträva mot i de olika ämnenas kursplaner. En förutsättning för att kunna bedöma elevens kunskaper och utveckling är att målen är kända för dem som deltar i utvecklingssamtalet. Eleven och vårdnadshavaren ska ha fått sådan information och möjlighet att förbereda sig att de kan ta aktiv del i utvecklingssamtalet. Utvecklingssamtalet ska vara ett samtal mellan jämlika parter som lyssnar på varandras uppfattningar och synpunkter.

Den samlade och systematiserade kunskap som skolan får om varje elevs utveckling, utgör underlag för lärarens och arbetslagets planering. Den ger också skolan möjlighet att samlat se över och analysera sin verksamhet och synliggöra vilka behov av utveckling som finns på såväl grupp-, ämnes- som skolnivå. På så

sätt blir dokumentationen en betydelsefull del i skolans ständigt pågående kvalitetsarbete. Den kan även ge huvudmannen viktig information om vilka behov av utvecklingsinsatser som finns och därigenom ge underlag för bl.a. resursfördelning och kompetensutveckling.

Den individuella utvecklingsplanens syfte

ALLMÄNNA RÅD

Den individuella utvecklingsplanen är framåtsyftande och bör

- ge eleven ökad kunskap om och inflytande över det egna lärandet och den egna utvecklingen
- ge eleven ökad möjlighet att ta ansvar för och påverka sina studier
- konkret beskriva vilka insatser som bör vidtas för att eleven ska utvecklas i riktning mot målen
- stärka elevens och vårdnadshavarens delaktighet i den individuella planeringen
- skapa kontinuitet vid byten av lärare, grupp och skola.

KOMMENTARER

Individuella utvecklingsplaner ska utgöra ett aktivt verktyg i elevens lärandeprocess. Läraren ansvarar för att utvecklingsplanen tas fram i samverkan med elev och vårdnadshavare. Med hjälp av denna kan läraren, som representant för arbetslaget, tillsammans med eleven och vårdnadshavaren komma överens om mål och insatser, så att eleven utvecklas i riktning mot de mål att sträva mot som är formulerade i läroplanen och kursplanerna. Den individuella utvecklingsplanen är också ett naturligt underlag för lärarens och arbetslagets kontinuerliga uppföljning och planering av den dagliga undervisningen.

Den individuella utvecklingsplanen ska vara framåtsyftande. Eleven ska ses som en aktör med egen vilja och kapacitet att lära och hennes/hans motivation och lust att gå vidare i sitt lärande ska uppmuntras och stärkas. Planen utgår från den sammanfattande bedömning av elevens kunskaper som gjorts inför utvecklingssamtalet och vad lärare, elev och vårdnadshavare kommit fram till vid detta. Den individuella utvecklingsplanen är ett praktiskt redskap för att främja och stödja elevens fortsatta utveckling och lärande och förnyas vid varje utvecklingssamtal. Eftersom den individuella utvecklingsplanen följer eleven ger den också bra förutsättningar för kontinuitet i elevens lärande vid förändringar i skolsituationen.

Den individuella utvecklingsplanens innehåll

ALLMÄNNA RÅD

Det är viktigt att den framåsyftande individuella utvecklingsplanen konkret beskriver vilka insatser som ska göras av skolan och vilka insatser som eleven och vårdnadshavaren kan göra för att eleven ska ha framgång i skolarbetet och att planen

- utgår från elevens förmågor, intressen och starka sidor
- uttrycker positiva förväntningar på eleven
- grundar sig på den uppföljning och utvärdering av elevens kunskapsmässiga och sociala utveckling i relation till läroplanens och kursplanernas mål som skolan gjort inför utvecklingssamtalet
- innehåller mål för vad eleven ska uppnå på kort och på lång sikt
- innehåller eventuella överenskommelser mellan lärare, elev och vårdnadshavare
- utformas så att den inte innehåller uppgifter som är integritetskänsliga

KOMMENTARER

Den individuella utvecklingsplanen ska utgå från var eleven befinner sig i förhållande till läroplanens och kursplanernas mål. Den ska innehålla realistiska och uppnåbara mål för eleven och beskriva hur eleven ska nå dessa mål. Väsentligt är att planen hjälper eleven att se sitt arbete som meningsfullt, begripligt och hanterbart.

Alla människor kan utvecklas och växa. Resultaten från forskning visar entydigt att höga och positiva förväntningar har stor betydelse för elevers framgång i skolarbetet. Det är därför viktigt att insatser och förändringar planeras och beskrivs på sådant sätt att elevens självuppfattning och självtillit bevaras och stärks.

Den individuella utvecklingsplanen bör innehålla både kortsiktiga och långsiktiga mål. Samtidigt som konkreta och kortsiktiga delmål formuleras, får målen att sträva mot inte tappas ur sikte. Individuella utvecklingsplaner kan utgå

från några övergripande målområden i läroplanen, som t.ex. kunskapsutveckling och social utveckling. Under varje målområde i utvecklingsplanen beskrivs vad eleven behöver utveckla och förbättra och vilka insatser skolan ska göra för att stimulera och stödja elevens utveckling. En prioritering och begränsning av antalet mål ger eleven större möjligheter till framgång än om utvecklingsplanen omfattar en stor mängd mål. Planen följs upp kontinuerligt och utvärderas i samband med nästa utvecklingssamtal.

Den individuella utvecklingsplanen är en allmän handling. Den ska inte innehålla känsliga uppgifter om eleven.

Den individuella utvecklingsplanen och åtgärdsprogrammet

Alla elever ska ha en individuell utvecklingsplan. Den individuella utvecklingsplanen ersätter inte åtgärdsprogrammet. En del elever kommer att ha både en individuell utvecklingsplan och ett åtgärdsprogram. Den individuella utvecklingsplanen upprättas i anslutning till utvecklingssamtalet, som ska genomföras minst en gång per termin. Ett åtgärdsprogram kan upprättas när som helst under skolåret.

De flesta elever når läroplanens och kursplanernas mål. En del elever riskerar dock att inte nå de mål som ska ha uppnåtts i slutet av år fem och det nionde skolåret. Så snart det framkommit att en elev behöver särskilt stöd ska behovet utredas och ett åtgärdsprogram upprättas i vilket skolan beskriver de insatser som ska göras.

Det är vanligt att förklara elevers svårigheter som brister och egenskaper hos individen och ofta är det därför individinriktade insatser som står i fokus. Insatser bör utgå från en analys av undervisningen och den omgivande miljön. Skolsvårigheter kan bero på och/eller förstärkas av sådana faktorer som arbetssätt, inlärningstakt, grupperingar och grupprocesser, organisation, attityder och förväntningar, relationer i och utanför skolan etc. Det är därför viktigt att stödinsatserna utgår från en kartläggning och analys av elevens hela skolsituation. Det är vidare av största vikt att vidtagna åtgärder kontinuerligt följs upp och utvärderas.

Bilaga

Bestämmelser om offentlighet och sekretess

Inom kommunen utgör varje nämnd en myndighet. Kommunens skolverksamhet tillhör alltid någon nämnd och ingår därför i en myndighet, oavsett hur verksamheten är organiserad. Myndigheten har det lokala ansvaret för tillämpningen av bestämmelserna om offentlighet och sekretess samt för hur handlingar ska förvaras.

Offentlighetsprincipen

Offentlighetsprincipen innebär en vidsträckt insyn i myndigheters verksamhet.

Allmänna handlingar

Allmänna handlingar är handlingar som förvaras hos en myndighet och som har inkommit till eller upprättats av myndigheten. Allmänna handlingar innehåller *offentliga* eller *hemliga* uppgifter. Alla har rätt att ta del av offentliga uppgifter. Däremot får inte sekretessbelagda uppgifter lämnas ut.

Sekretesslagen

Sekretesslagen reglerar vilka uppgifter i en allmän handling som är hemliga. Sekretessen innehåller bestämmelser för att skydda olika intressen. Inom skolan handlar det oftast om bestämmelserna i 7 kap. 9 § om skydd för enskild persons integritet. Sekretessen gäller inte bara uppgifter som rör eleven utan också elevens anhöriga, dvs. föräldrar och syskon. Vårdnadshavare har i regel rätt att ta del av alla uppgifter om sitt barn.

Ett protokoll blir i regel allmän handling när det justerats. För beslut i elevvårdsärenden gäller enligt sekretesslagens bestämmelser att de är offentliga, även om bakgrundsmaterialet inte är det. Det är därför viktigt att man tänker på hur ett protokoll utformas och hur sekretessbelagt material förvaras. Exempel på handlingar som alltid är offentliga är elevernas betyg och resultaten på elevernas prov, liksom ansökningar till gymnasieskolan. En elevjournal inom skolhälsovården är däremot en allmän handling som omfattas av sträng sekretess, vilket innebär att handlingen som regel är hemlig.

Ett skriftligt omdöme om en elev, där såväl uppgifter om studieresultat som om elevens sociala utveckling ingår, är exempel på en handling som kan innehålla dels offentliga, dels hemliga uppgifter.

En individuell utvecklingsplan är allmän handling. Den ska inte innehålla uppgifter av integritetskänslig karaktär.

Vad som redovisats ovan är också tillämpligt på specialskolan och sameskolan. Specialskolemyndigheten är för specialskolan den myndighet som avses i 7 kap. 5 § skollagen. Sameskolstyrelsen är styrelsen för sameskolorna, 8 kap. 6 § skollagen.

Sekretess gäller i förskoleklassen, grundskolan, gymnasieskolan, särskolan, specialskolan och sameskolan samt i en kommunal riksinternatskola för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om enskilds personliga förhållanden hos psykolog eller kurator, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstå-ende lider men.

Sekretess gäller på samma område dels i skolans elevvårdande verksamhet i övrigt för uppgift om enskilds personliga förhållanden, dels för uppgift som hänför sig till ärende om tillrättaförande av elev eller om skiljande av elev från vidare studier. Sekretessen gäller dock endast, om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller inte beslut i elevvårdsärende eller i annat ärende som nu har nämnts.

7 kap. 9 § första och andra stycket sekretesslagen

Fristående skolor är inga myndigheter och omfattas inte av offentlighetsprincipen. Sekretesslagen gäller därför inte i fristående skolor. Det innebär att handlingar i fristående skolor inte är allmänna handlingar och att skolan inte heller är skyldig att lämna ut handlingar. För att skydda elevers och föräldrars integritet finns dock bestämmelser om tystnadsplikt.

Ingen som är eller varit verksam i en fristående skola som avses i detta kapitel får obehörigen röja

- 1. vad han eller hon i den elevvårdande verksamheten har fått veta om någons personliga förhållanden,*
- 2. uppgifter i ett ärende om tillrättaförande av en elev eller om skiljande av en elev från vidare studier.*

9 kap. 16 a § skollagen

Skolverkets allmänna råd om individuella utvecklingsplaner riktar sig till lärare, skolledare och annan personal i grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan och sameskolan. Dessa allmänna råd vänder sig också till fristående skolor.

De allmänna råden ska tjäna som vägledning och stöd vid upprättandet av individuella utvecklingsplaner för eleverna. De vänder sig också till skolhuvudmännen som har det yttersta ansvaret för skolans insatser för att främja varje elevs utveckling i riktning mot de nationella målen.

Skolverket

www.skolverket.se